

Karel Poláček (1892 – 1944/1945): Bylo nás pět (1942? – 1943; poprvé vydáno 1946)

Do školy chodím každý den kolem jednopatrového domu, na kterém je štít s nápisem Martin Bejval. A pod tím jest tiskacím písmem napsáno: Povožnictví a obchod uhlím. Ten nápis je modře a červeně vymalovaný a po obou stranách jsou zkřížená kladívka, což se mi velice líbí. (...)

Naši si myslí, že až budu velký, že budu sedět na kanceláři v teple, lidi budou přede mnou smekat, ale já budu olizovat kolky. A budu si posílat pro párek. To se mi nechce líbit. Nejraději bych sloužil u Bejvalů za pacholka, neboť bych nosil koženou zástěru a v uchu bych měl mosaznou náušnici proti uhranutí jako Jakub, Bejvalův čeledín. Tak bych kráčel podle vozu hezky zvolna a zešíroka, mával bych bičem a pro sebe si hvízdal. Několikrát jsem zkoušel chodit jako pacholek Jakub a teď už to umím. Taky pískat jsem se naučil, koně to mají rádi, ale musí v tom být smutná nota. Oni pak otáčejí po kočím hlavu a dívají se naň svými krásnými, tmavými očima. Někdy si Jakub zastrčí násadku do holínky a staví se u Friedmannů na kořauku. Nejdříve se podívá sklenkou proti světlu, pak rychle překotí do sebe kořauku, zavrtí hlavou a udělá brr! Tuhle se maminka divila, jak mi nalila kávu, tak jsem se na hrnek podíval proti světlu, pak jsem se napil, udělal jsem brr! a jako bych si utřel vousy. Maminka se ptala: "Co to děláš za uličnictví, uličníku jeden uličnická, chceš, abych na tebe vzala kverlačku?" "Nechci," odvětil jsem. (...)

Od té doby, co se narodila Mančinka, dostal jsem kalhoty a tak jsem se stal doopravdy klukem. Dopadlo to tedy se mnou dobře. Když byla naše Mančinka docela malá, tak měla místo nosu knoflík, a věře mně to nebo ne, dovedla si cucat palec u nohy. Kolikrát jsem to po ní zkoušel, ale ne a ne to trefit. Však já se to musím naučit, a až to budu umět, to bude slávy. Potom se musí schovat i Jirsák Čeněk, co chodí se mnou do školy a Jirsákoví dělají čepice a papuče. Jirsák Čeněk dovede si obrátit klapky u očí a vypadá hrozně, oči má červené jako čert. Jednou ho tak uviděla Kozí Kuncka, co na náměstí prodává ovoce, cukrdlata, kokosky, jakož i pomeranče. A odplivla si: "Fuj, parchante, to jsem se lekla. Na tebe, skotáku, patří pořádná metla." "A na vás dvě," odvětil Jirsák Čeněk a poskakoval a mečet: "Méé, Kozí Kuncka!"

"To je teď mládež!" hrozila se ovocnářka. "Nemá to kázeň, ani boží bázeň," a hrozila: "Počkej, ty kluku nezdrárná, já tě dám polecajtovi."

My jsme se smáli. A Jirsák Čeněk si hned zapsal do notesu: "Posmíval jsem se starým lidem," jelikož si zapisuje hříchy do zásoby, aby měl ke svatě zpovědi nejvíce hříchů ze všech hochů. Jirsák Čeněk se vsadil, že když chce, dokáže hřešit proti všem božím příkázáním. Aby se mohl vyzpovídat, že zhrěšil také proti příkázání: Nesesmilníš, napsal na zeď Heřmanovy továrny neslušný nápis.

Než nám pan učitel rozdal vysvědčení, tak nás napomenul, abysme ani o prázdninách nezapomněli, že jsme synové vlasti, pročez abychom ani o prázdninách nesložili ruce v klín a doma pomáhali. Abysme šli příkladem napřed a nedělali hanbu naší škole. Abysme zdravili dospělé a nejedli nezralé ovoce, což je zlých nemocí původce, a nelámali větve, poněvadž je to příroda. Abychom dbali čistoty těla a nemyslili si, že když jsou prázdniny, že můžeme chodit jako čuňata, pročez abychom se vzdělávali četbou. Mně se ta řeč líbila, pročez jsem si umínil, že si honem půjdu vypůjčit k Édovi Kemlinkovi detektivku, protože pravil, že má krásnou detektivku "Mrtvola v mezinárodním vlaku", abysme měl co číst, poněvadž jsem všecko přečetl. Když jsme obdrželi vysvědčení, tak jsme byli všichni způsobilí postoupiti do vyšší třídy, jenom dva kluci propadli, nějaký Vosáhlo Arnošt z Dubinky, on nemá tatínka a jeho matka posluhuje a pije kořauku. Potom Klema František, kouřil retka a je tlustý, jeho tatínek má hospodu a on umí hrát pilijár. Ale já s nimi nechodím, nikdo s nimi nechodí. Oni si z toho nic nedělali, že propadli, ale já bysem měl vzteka, kdybych zůstal sedět.

Já jsem měl jenom dvě dvojky, ostatní samé jedničky, polepšil jsem se z počtů, občanské nauky a kreslení. Byl jsem rád, protože když přinesu krásné vysvědčení, tak dostanu od tatínka korunu, od maminky taky korunu, aby tatínek nevěděl, a můžu si je dát do kasičky, a když mám hodně peněz, tak smím za ně tatínkovi koupit tabák.

A nejlepší z naší třídy byl Páta Karel, on má samé jedničky, protože sedí rovně a dává pozor a porad se hlásí. Pročez když jsme vycházeli z třídy, tak mu někdo podrazil nohy a on brečel. Bylo to na mně, ale já jsem to nebyl. Myslím, že to byl Zilvar, jelikož se koukal hned jinam.

Když jsme se vyhrnuli ze školy, tak jsme moc křičeli a moc jsme utíkali, jenom Páta Karel kráčel k domovu slušně, jelikož je pitomec. A před školou stál pan Fajst a dával pozor, jestli ho budeme zdraviti. Kdybysme ho nezdravili, tak by šel žalovat, protože je žalobník žalobnická. Tak jsme ho pozdravili, i Čeněk Jirsák ho pozdravil, smekl klobouk a pravil: "Pochválen" a přitom se příšerně šklebil. Pan Fajst nevěděl, jestli se příšerně šklebí ze zdvořilosti nebo jemu na potvoru, a tak se koukal. Jenom Zilvar z chudobince nepozdravil a pan Fajst se na něho koukal a pravil silným hlasem: "Neumíš dát počestnost, nezdvoračku?"

U Klobouku je krásně. Jsou tam vrbičky a na nich rostou věšáky, co na nich věšíme šatstvo. Kdo má plavky, ten si oblékne plavky, já mám taky plavky, červeně a bíle štráfkované. Nad vodou poletují šídla, která mají křídla jako z modrého plechu. Také jsou tam vážky, které ikdo nechytí, protože létají rychle jako blesk. A pod břehem rostou lopuchové listy, které si dáváme na hlavu jako čepici, abysme nedostali sluneční úžeh. Chyba jest, že kolem dokola je les, kde ostávají zloději. Dovnitř lesa se neodvážá leda hajný, který jest ozbrojen puškou a každého zloděje zastřelí a spoutaného přivede na úřad, aby už nekradl. (...)

A váleli jsme se po louce, někteří mluvili, ale já jsem nemluvil a díval jsem se, jak lidé kosi seno. Pak jsem viděl, jak z dálky přijížděl vlak, a tak jsem si myslil: Jestlipak přijeli cest'áci? Já jsem rád, když přijede cest'ák, protože on pak přijde k nám do krámu a tatínek se s ním hádá. On pokaždě říká, dejte mi pokoj, já nic nechci, zůstalo by mně to ležet, lidi nekupujou, jsou špatné časy. Pan cest'ák taky mluví, že jsou špatné časy a že to není nic platné. Tak se hádají hodnou chvíli a potom pan cest'ák vytáhne notes a zapíše si objednávku. Pak zastrčí notes, podá tatínkovi ruku a řekne nejuctivější služebník, já se vám klaním.

Mně se pan cest'ák velmi líbí, protože je vždycky celý nový, vousy má voňavé, vlasy taky voňavé a chodí si jako ve svátek. Když do krámu vstoupí maminka, tak pan cest'ák řekne ruku líbám, milostpaní je porád jak ta růžička, maminka se směje, pohrozí mu prstem a praví: "Vy jeden!" Proto mám vlak rád, že vozí cest'áky, a také proto, že z něho jest rozhled do širé krajiny. Až budu velký, tak budu porád cestovat a budu mít kožený kufr.(...)

Tak my pouštíme draky, což jest správný sport a draky nám vyrábí Jakub od Bejvalů, on to nejlépe umí. My čekáme, až Jakub koně odkšírjuje, poklidí ve stáji a všecko udělá, potom ho moříme: "Jakube, udělejte nám draka." On se mračí jako bubák a mluví mrzutým hlasem: "Jděte mi pryč, haranti, já nemám na vás myšlení," ale my nepřestáváme mořit a on praví hlubokým hlasem: "Tak aby byl svatý pokoj." (...) Při práci Jakub moc řeči nenadělá, jenom chvílemi praví: "Podej to," nebo: "Podej ono," a my víme, co mu máme podat, jestli nůžky nebo papír nebo hrnek s lepidlem nebo co. Přičemž nesmíme ani slovíčko promluvit, jinak by nám s tím seknut, on nemá rád řeči. Jenom když je to hotovo, tak se smíme radovat slovy: "Jéje!" (...)

V našem městě jsou dva bijáky a v obou se hraje velice skvostně. (...)V těch filmech jsou kovbojové, co porád jezdí na koních a házejí lasem a střelí porád z levorvéru a pronásledují lupiče. Nebo je tam jeden pán, co miluje tu slečnu, a pak ještě jeden pán, co také miluje tu slečnu, ale ona ho nechce a on ten pán by chtěl být bohatý, a jelikož není při penězích, tak někoho zavraždí, pročež ho dají na elektrické křeslo, přičemž pan Stuchlík vymění desku a hraje velice smutně.

Ještě lepší jsou filmy, co v nich je džungle, a v nich jest maharadža, co jezdí na slonu v takovém altánku a jeho vojsko jde za ním, indiští vojáci mají na hlavě turban a kolem boků takovou handru, jinak jsou nahatí a v džungli jest krajta tygrovitá a tygr, jakož i divoká zvířata.

Taky jsou pěkné ty veselohry, jak nějaký pán porád padá do vody a celý se zamáčí nebo zase jak nějaký jiný pán plácne druhého pána dortem přes obličej a ten druhý pán si to nedá líbit a plácne toho prvního pána také dortem přes obličej a oni mají pak oči zamazané smetanou a nevidí na oči. To se nasmějeme!

Někdy pan učitel vybere od nás po koruně a pak jde do bijáku celá třída, ale to dávají jenom takové kusy, jak se plaví dříví nebo jak horalé tančí kolo nebo jak se dělá sklo, ale to nemá žádnou cenu, ačkoli je to přece jenom lepší než vyučování.

Jináč se mně o vánocích všecko líbí, my máme vždycky vaničku, co v ní plavou kapři a otvírají hubu. Tatínek se každou chvíli přijde z kvelbu na ně podívat a praví: "To jsou chlapáci." Maminka krájí mandle, Kristýna přebírá rozinky a já je kradu a ony říkají, abysem šel pryč. A náš Honza chodí po kuchyni, ocas má vzhůru jako proutek a ke všemu čuchá. Tatínek a maminka, jakož i Rampepurda na něho dupají a praví silným hlasem: "Nemusíš ke všemu čuchat, nikdo se tě neprosil a jdi pryč, tady není nic pro tebe. Šic!" a Honza jde pryč, a když kráčí po dvoře, tak se vyhýbá sněhu, jelikož ho to zebe do tlapek.

Když je Štědrý večer, tak se dříve zavírá kvelb, a kdo si něco zapomněl, tak chodí zadem. O Štědrém večeru naši mluví jemným hlasem, jenom Mančinka brečí silným hlasem, ale ta brečí ve svátek i ve všední den, jelikož z toho nemá rozum. Ale já skoro vůbec nic nezlobím, jelikož nejsem žádné malé dítě. Náš tatínek, ať dostane k Ježíšku co dostane, tak je se vším svolný a má děsnou radost. Letos jako jindy obdržel bačkory a pravil: "To je překvapení, to se podívejme!" a políbil maminku. Maminka obdržela vlněnou šálu a pravila: "Vždyť to nemusilo být," a políbila tatínka. Já jsem věděl, že dostanu rukavice s palcem, a taky jsem je dostal, začož jsem se musil poděkovat silným hlasem a v duchu jsem pravil: "To jste se nepředali."